

6.4. Člověk a jeho svět

6.4.1. Prvouka

Charakteristika vyučovacího předmětu

Vyučovací předmět *Prvouka* vychází ze vzdělávací oblasti *Člověk a jeho svět* RVP ZV. Hlavním cílem předmětu je rozvíjet poznatky, dovednosti a prvotní zkušenosti žáků získané ve výchově v rodině a v předškolním vzdělávání. Žáci se učí pozorovat a pojmenovávat věci jevy a děje, jejich vzájemné vztahy a souvislosti a utváří se tak jejich prvotní ucelený obraz světa. Učí se vnímat lidi a vztahy mezi nimi, všimnout si podstatných věcných stránek i krásy lidských výtvarů a přírodních jevů, soustředěně je pozorovat a přemýšlet o nich. Na základě poznání sebe a svých potřeb a porozumění světu kolem sebe se žáci učí vnímat základní vztahy ve společnosti, porozumět soudobému způsobu života, jeho přednostem i problémům, vnímat současnost jako výsledek minulosti a východisko do budoucnosti. Podmínkou úspěšného vzdělávání v daném předmětu je vlastní prožitek žáků vycházející z konkrétních nebo modelových situací při osvojování potřebných dovedností, způsobů jednání a rozhodování. K tomu významně přispívá i osobní příklad učitele. Propojení výuky s reálným životem a s praktickou zkušeností žáků se stává velkou pomocí i ve zvládání nových životních situací i nové role školáka, pomáhá jim při nalézání jejich postavení mezi vrstevníky a při upevňování pracovních i režimových návyků.

Obsahové, organizační a časové vymezení

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu *Prvouka* je členěn do pěti tematických okruhů, které tvoří jeden celek vnitřně propojený zřejmými souvislostmi a vztahy. V tematickém okruhu *Místo, kde žijeme* se žáci učí na základě poznávání nejbližšího okolí, vztahů a souvislostí v něm chápat organizaci života v rodině, ve škole, v obci. Důraz je kladen na dopravní výchovu, praktické poznávání místních a regionálních skutečností a na utváření přímých zkušeností žáků. Různé činnosti a úkoly by měly přirozeným způsobem probudit v žácích kladný vztah k místu jejich bydliště, postupně rozvíjet jejich národní cítění a vztah k naší zemi. V tematickém okruhu *Lidé kolem nás* si žáci postupně osvojují a upevňují základy vhodného chování a jednání mezi lidmi, uvědomují si význam a podstatu tolerance, pomoci mezi lidmi, vzájemné úcty, snášenlivosti. Seznamují se se základními právy a povinnostmi, ale i s problémy, které provázejí soužití lidí. V tematickém okruhu *Lidé a čas* se žáci učí orientovat v dějích a v čase. Poznávají, jak a proč se čas měří, jak události postupují v čase a utvářejí historii věcí a dějů. Učí se poznávat, jak se život a věci vyvíjejí a jakým změnám podléhají v čase. V tematickém okruhu se vychází od nejznámějších událostí v rodině a obci. Podstatou tematického okruhu je vyvolat u žáků zájem o minulost, o kulturní bohatství regionu. Proto je důležité, aby žáci mohli samostatně vyhledávat, získávat a zkoumat informace z dostupných zdrojů, především pak od členů své rodiny i od lidí v nejbližším okolí, aby mohli společně navštěvovat

památky. V tematickém okruhu *Rozmanitost přírody* žáci poznávají velkou rozmanitost i proměnlivost živé i neživé přírody nejbližšího okolí jejich života. Jsou vedeni k tomu, aby si uvědomili, že Země a život na ní tvoří jeden nedílný celek, ve kterém jsou všechny hlavní děje ve vzájemném souladu a rovnováze, kterou může člověk snadno narušit a velmi obtížně obnovovat. Na základě praktického poznávání okolní krajiny a dalších informací se žáci učí hledat důkazy o proměnách přírody, učí se využívat a hodnotit svá pozorování a záznamy, sledovat vliv lidské činnosti na přírodu, hledat možnosti, jak ve svém věku přispět k ochraně přírody a zlepšení životního prostředí. V tematickém okruhu *Člověk a jeho zdraví* žáci poznávají především sebe na základě poznávání člověka jako živé bytosti, která má své biologické a fyziologické funkce a potřeby. Poznávají, jak se člověk vyvíjí a mění od narození do dospělosti, co je pro člověka vhodné a nevhodné z hlediska denního režimu, hygieny, výživy, mezilidských vztahů atd. Získávají základní poučení o zdraví a nemocech, o zdravotní prevenci i první pomoci a o bezpečném chování v různých životních situacích, včetně mimořádných událostí, které ohrožují zdraví jedinců i celých skupin obyvatel. Žáci si postupně uvědomují, jakou odpovědnost má každý člověk za své zdraví a bezpečnost i za zdraví jiných lidí. Žáci jsou vedeni k poznání, že zdraví je nejcennější hodnota v životě člověka. Potřebné vědomosti a dovednosti získávají tím, že pozorují názorné pomůcky, sledují konkrétní situace, hrají určené role a řeší modelové situace.

Vyučovací předmět Prvouka se vyučuje v 1. až 3. ročníku ve 2 hodinové týdenní dotaci (celkem 6 hodin). Nezanedbatelná část výuky probíhá mimo budovu školy – v blízkém okolí školy, v různých částech obce. K preferovaným formám výuky patří i exkurze do různých institucí a do zajímavých přírodních lokalit

Výchovné a vzdělávací strategie

KOMPETENCE K UČENÍ

vést žáky k zodpovědnosti za své vzdělávání, umožnit žákům osvojit si strategii učení a motivovat je pro celoživotní učení

- Podporujeme samostatnost a tvořivost.
- Podporujeme různé přijatelné způsoby dosažení cíle.
- Ve výuce se zaměřujeme prioritně na „aktivní“ dovednosti, učivo používáme jako prostředek k jejich získání.
- Ve výuce zřetelně rozlišujeme základní (nezbytné, klíčové, kmenové) učivo a učivo rozšiřující (doplňující).
- Učíme práci s chybou.
- Učíme trpělivosti, povzbuzujeme.

KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ

podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů

- Učíme žáky nebát se problémů, hovořit o nich a přijímat odpovědnost za své chování.
- Vytvářením praktických problémových úloh a situací z třídního kolektivu učíme žáky prakticky problémy řešit.
- Podporujeme různé přijatelné způsoby řešení problému.
- Podporujeme týmovou spolupráci při řešení problémů.
- V rámci svých předmětů učíme, jak některým problémům předcházet.
- Ve škole i při mimoškolních akcích průběžně monitorujeme, jak žáci řešení problémů prakticky zvládají.

KOMPETENCE KOMUNIKATIVNÍ

vést žáky k otevřené, všestranné a účinné komunikaci

- Klademe důraz na „kulturní úroveň“ komunikace.
- Netolerujeme agresivní, hrubé, vulgární a nezdvořilé projevy chování žáků, zaměstnanců školy i rodičů.
- Vedeme žáky k tomu, aby otevřeně vyjadřovali svůj názor podpořený logickými argumenty.
- Vedeme žáky k pozitivnímu vnímání své školy, své obce, sebe a ostatních lidí.
- Připravujeme žáky na zvládnutí komunikace s jinými lidmi v obtížných a ohrožujících situacích.
- Důsledně vyžadujeme dodržování pravidel stanovených ve školním řádu jako přípravu na dodržování zákonných norem a morálky společnosti.
- Učíme žáky naslouchat druhým, jako nezbytný prvek účinné mezilidské komunikace.

KOMPETENCE SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ

rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat, pracovat v týmu, respektovat a hodnotit práci vlastní i druhých

- Učíme žáky pracovat v týmech, učíme je vnímat vzájemné odlišnosti jako podmínku efektivní spolupráce.
- Podporujeme vzájemnou pomoc žáků, vytváříme situace, kdy se žáci vzájemně potřebují.
- Vedeme žáky k odsouzení nežádoucích projevů rasismu, xenofobie a nacionalismu.
- Učíme žáky toleranci a uznání přirozené autority svých spolužáků.

KOMPETENCE OBČANSKÉ

vychovávat žáky jako svobodné občany, plnící si své povinnosti, uplatňující svá práva a respektující práva druhých, jako osobnosti zodpovědné za svůj život, své zdraví a za své životní prostředí, jako ohleduplné bytosti, schopné a ochotné účinně pomoci v různých situacích

- V žácích upevňujeme hrdost na svou osobu, rodinu a obec.
- Vedeme žáky k aktivní ochraně životního prostředí a svého zdraví.
- Netolerujeme agresivní, hrubé, vulgární a nezdvořilé projevy chování žáků, zaměstnanců školy i rodičů.
- Netolerujeme nekamarádké chování a odmítnutí požadované pomoci.

KOMPETENCE PRACOVNÍ

vést žáky k pozitivnímu vztahu k práci, naučit žáky používat při práci vhodné materiály, nástroje a technologie, naučit žáky chránit své zdraví při práci, pomoci žákům při volbě jejich budoucího povolání

- Vedeme žáky k pozitivnímu vztahu k práci druhých, učíme je vážit si pracovního úsilí kamarádů a respektovat výsledky jejich práce.
- Důsledně žáky vedeme k dodržování vymezených pravidel, ochraně zdraví a k plnění svých povinností a závazků.
- Učíme žáky pracovat přiměřeným pracovním tempem, aby neplýtvali svojí energií ani energií druhých.

KOMPETENCE DIGITÁLNÍ

- učíme žáky vyhledávat, zpracovávat a používat potřebné informace
- využíváme s žáky PC programy na procvičování a upevňování učiva

Prvouka: 1. ročník		
Výstupy žáka:	Konkretizované učivo:	Průřezová témata, vazby, přesahy
zná okolí svého bydliště popíše a používá bezpečnou cestu do školy poznává okolí školy bezpečně překoná silnici, chůzi po chodníku i po silnici rozlišuje bezpečná a nebezpečná místa prokáže znalost správného cestování autem pojmenuje členy své rodiny a popíše jejich roli modeluje své chování ve třídě, ve školní jídelně, v dopravním prostředku apod. rozpozná hodnotu peněz uvede svůj režim dne s časovými údaji charakterizuje roční doby uvede příklady ze života živočichů a rostlin v jednotlivých ročních obdobích popíše základní stavbu lidského těla uvede základní zásady osobní hygieny, správné výživy a zdravého způsobu života vysvětlí pojmy zdraví, nemoc, úraz na příkladech uvede, jak lze preventivně předcházet nemocem, úrazům, zneužívání své osoby chápe konkrétní nebezpečí spojená s riziky běžného života přivolá pomoc, použije linku tísňového volání	Místo, kde žijeme - domov - škola - silniční provoz – silnice, chodník, přecházení - místo pro hru - cestování Lidé kolem nás - rodina - chování lidí - model peněz Lidé a čas - orientace v čase - režim dne - roční období Rozmanitost přírody Člověk a jeho zdraví - lidské tělo - péče o zdraví - osobní bezpečí Sebeochrana, pomoc a prevence rizik	PT1 – TO1 – INT ČJ Sebepoznání a sebepojetí - Vztahy k druhým lidem

Prvouka: 2. ročník		
Výstupy žáka:	Konkretizované učivo:	Průřezová témata
dodržuje správné dopravní návyky, rozezná a používá bezpečnou cestu do školy, bezpečně překoná silnici se světelnými signály rozliší různé dopravní prostředky, uplatňuje pravidla správného cestování rozlišuje a používá bezpečná místa pro hru rozezná vybrané značky pro chodce zapiše adresu domů popíše role rodinných příslušníků a vztahy mezi nimi uvede povolání rodičů zapiše datum narození vyjmenuje a popíše různá povolání v modelových situacích předvede základní pravidla slušného chování, uvede příklady tolerance k nedostatkům a přednostem spolužáků orientuje se v základních cenách orientuje se v čase – na příkladech porovná minulost a současnost, vymezí týdny, dny, hodiny, minuty stanoví denní režim vhodný pro dítě uvede významné kulturní a historické památky uvede příklady obyčejů lidí pozoruje, popíše a porovná viditelné proměny v přírodě popíše ohleduplné chování k přírodě pozná a pojmenuje domácí zvířata a jejich mláďata uplatňuje základní dovednosti související s podporou zdraví chová se obezřetně při setkání s neznámými jedinci odhadne riziko, nebezpečnou situaci dodržuje zásady bezpečného chování, aby nedocházelo k ohrožení zdraví jeho a jiných	Místo, kde žijeme - orientace v místě bydliště a okolí školy, místo pro hru - cesta na určené místo, dopravní značení, přecházení - silniční provoz – chodník, stezka pro chodce, silnice - cestování, dopravní prostředky Lidé kolem nás - život a funkce rodiny - zaměstnání - mezilidské vztahy, soužití lidí - komunikace - orientace v cenách věcí Lidé a čas - současnost a minulost v našem životě - průběh lidského života Rozmanitost přírody - roční období a změny v přírodě - ochrana přírody, odpovědnost lidí, ohleduplné chování Člověk a jeho zdraví - zdravá výživa - osobní bezpečí - hygiena - první pomoc, prevence rizik, požáry	PT 5 – TO 1 – INT ČJ, M, VV Příroda kolem nás, vycházky do přírody PT 5 – TO 3 – INT PČ, ČJ Ochrana životního prostředí, úklid okolí PT5 – TO 4 – INT ČJ, PČ Práce s přírodními materiály, prostředí a zdraví PT1 – TO2 – INT ČJ Mezilidské vztahy -Pravidla slušného chování, vztahy ve třídě

Prvrouka: 3. ročník		
Výstupy žáka:	Konkretizované učivo:	Průřezová témata, vazby, přesahy
vyznačí na jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy a cestu na určené místo uvede příklady využití různých dopravních prostředků v nejbližším regionu, uplatňuje bezpečné chování v dopravních prostředcích a na zastávkách bezpečně překoná silnici se svět. signály, reaguje v roli chodce na ostatní účastníky SP ovládá pravidla jízdy na koloběžce, bruslích, na stezkách pro chodce, v obytné zóně rozezná vybrané značky, používá reflexní doplňky pozná státní symboly uplatňuje pravidla slušného chování rozezná jednotlivá povolání orientuje se v problematice peněz využívá poznatků o lidském těle, ošetří drobná poranění, zajistí lékařskou péči, uplatňuje základní dovednosti související s podporou zdraví vysvětlí pojmy neživá a živá příroda, planety dokáže objasnit vzájemnou propojenost uvede vzájemné vztahy živých a neživých organismů uvede znaky života, životní potřeby a stavbu rostlin a funkci jednotlivých částí těla rostlin a živočichů dokáže celoročně pečovat o pokojové rostliny umí rozpoznat dopad činností člověka na přírodu a jeho zdraví provádí vybrané praktické činnosti v přírodě – pozorování rostlin, živočichů rozpozná mimořádnou událost, jedná racionálně, když se ztratí a zná čísla na tísňovou linku	Místo, kde žijeme - orientace v místě bydliště a v okolní krajině, - minulost a současnost obce - dopravní síť- cesta dopravními prostředky, cestování autem - silniční provoz – chodník, silnice, přecházení; místo pro hru - naše vlast Lidé kolem nás - pravidla slušného chování - povolání, peníze, ceny výrobků Lidé a čas - orientace v čase a časový řád - lidská práce a tvořivost Člověk a jeho zdraví - lidské tělo, péče o zdraví Rozmanitost přírody - neživá příroda, živá příroda - podmínky života na zemi a jejich rozmanitost - rostliny, životní podmínky rostlin - přírodní společenstva - význam lesů a zemědělství pro člověka - ochrana přírody - živočichové, stavba těla První pomoc, mimořádné události, požáry, péče o zdraví a prevence rizik	PT 2 – TO 1 – INT ČJ Naše obec, naše okolí PT2 – TO 2 – INT ČJ Regionální památky, lidové zvyky, tradice PT1 – TO1 – INT TV Psychohygiena - Vztah k sobě a k druhým lidem